

Slav. Lit. - Zach

ПРАЦІ ФАХОВОЇ КОМІСІЇ ШКІЛЬНИЦТВА Й НАРОДНЬОЇ ОСВІТИ
ПРИ КУЛЬТУРНО - НАУКОВІМ ВИДАВНИЦТВІ УНО

=====

Для внутрішнього вжитку.

На правах рукопису.

Петро Зленко.

УКРАЇНСЬКЕ БІБЛІОТЕЧНЕ ШКІЛЬНИЦТВО.

Прага, 1941.

Доба, коли від бібліотекаря не вимагали спеціальної освіти, давно минула. Минула вона навіть і для Східної Європи, де ще донедавна думали, що бібліотекарем може бути кожен. В дійсності жні середня, ані висока загальна освіта ще не дають потрібних передумов для успішного виконання дуже відповідальної і важливої праці, якої сучасність вимагає від бібліотекаря. Володіння методами наукового досліджу для бібліотекарів наукових бібліотек, знання мов, літератури, психології, основ суспільних наук та всього того комплексу знань, що його дає висока або середня школа, ще не вистачають для бібліотекаря. Конечністю є спеціальна підготовка, як і до всякої іншої фахової праці. В Західній Європі й в Америці це вже давно стало загально визнаним твердженням. Знані в цім смислі й офіційні постанови Міжнародного бібліотечного конгресу в Брюсселю з р.1910.

Шлях розвитку бібліотечного шкільництва і його завдання не були в різних краях однакові. Спроби навчання бібліотечним дисциплінам відомі від 1865 р.спочатку йшли)шляхом . короткотермінових курсів, циклів викладів, професур, доцентур і лекторатів при високим школах. Такі курси, наприклад, відбувалися 1865.р. в Італії та Польщі, 1893.р. у Лондоні, 1905.р. у Мюнхені, 1908. у Швещії, 1910-11. на Ecole des hautes études Sociales у Парижі, 1912.р. у Москві й Петербурзі, 1917.р. у Києві й т.п.

З часом зтворилися деякі форми систематичного шкільництва, й тепер воно вже існує майже у всіх культурних народів світу та творить складову частину їх державних систем народньої освіти.

1.Багато прикладів подає Н і м е ч ч и н а. Ідею бібліотечної освіти тут висловлювали ще Schrettinger(1829) та Zoller(1848). Уперше повстало питання про організацію окремої школи для бібліотекарів в 70 рр.XIX.ст. Року 1886. було засновано першу в Європі катедру бібліотекознавства при Геттінгенським університеті (проф. Karl Dziatzko), а р.1896. - першу іспитову комісію для бібліотекарів. Від р.1912. професури бібліотекознавства й книгознавства були заведені й на інших німецьких університетах.

Спеціально жіноча бібліотечна школа відчинена р.1910 в Südde біля Берліну; відтак були відчинені бібліотечні школи Elberfeld'і та Leipzig (1915) - перша для бібліотекарів народньоосвітних бібліотек, друга для бібліотекарів т.зв. „середньої служби“. Є ще школа при Центральній міській бібліотеці в Берліні (з 1925.р.). Високим бібліотечним шкіл у Німеччині чотири.

Від року 1917. бібліотечне шкільництво в Німеччині виразно поділилося на дві галузі: 1)вище - для урядовців наукових бібліотек та 2)фахове середнє - для працівників громадських бібліотек. З рр. 1918-19. встановлено більш-менш правильні взаємини поміж теоретичною підготовкою та практичним вишколенням бібліотекарів. Ось так

наприклад, університетський курс триває два роки, з першим, що дає теоретичну підготовку, та другим, - присвяченим головно практиці.

Бібліотечні школи в І т а л і є н с ю т ь при університетах у Падуї, Болоні, Флоренції; курс їх трьохрічний; виховують бібліотекарів і архіварів-палеографів. Від р.1928у Римі є ще окрема двохрічна школа бібліотекарів і архіварів.

Ф р а н ц у з ь к а бібліотечна освіта відзначається виразним академічним ухилом у бік бібліографії. У Франції власне підготовляють бібліографічних працівників вищої кваліфікації. Існує однак і там від 1923.р. в Парижі школа з однорічним курсом і короткотерміновими літніми курсами, а р.1925. було за допомогою фонду К а р н е г і за ініціативою Американської Бібліотечної Асоціації /ALA/ влаштовано окрему бібліотечну школу.

В А н г л і ї, де бібліотечна освіта набула значного поширення, існують окремі курси, циклі викладів у коледжах, університетах тощо. З р.1919.засновано окремий бібліотечний відділ при Лондонським університеті (London University library School) з двохрічним курсом навчання. По закінченні його треба працювати ще два роки практично для одержання диплому бібліотекаря.

В А м е р и ц і більшу увагу присвячують вихові бібліотекарів громадських бібліотек, тоді як у Європі - вихові бібліотекарів наукових бібліотек.

Перша американська бібліотечна школа існує з 1887.р. при Нью-Йорським університеті. Роком 1902. датується дуже широка мережа бібліотечних шкіл, що в останнім часі числилася на 40 шкіл. Уже р. 1927. було 20 шкіл; для бібліотекарів великих бібліотек, курс на них двохрічний, бібліотечний персонал менших бібліотек та молодші бібліотекарі підготовляються на окремих курсах, літніх триместрах тощо. Професура книгознавства існує в Колумбійським університеті від р.1883. (проф. Melvil Dewey), являє ще в Каліфорнії й Гранд Форксі. Спеціальна нарада у справах бібліотечної освіти в Чикаго р.1926. прийняла постанову про розподіл бібліотечних шкіл на 1) - середні, які не дають спеціальних дипломів та 2) - високі, дипломи яких рівні дипломам інших високих шкіл. Ця сама нарада установила тоді й програму навчання, яку цікаво навести з огляду на її характерні риси, що до бібліотечного шкільництва взагалі.

Для курсу середніх бібліотечних шкіл визнали потрібним навчання таких дисциплін: 1) класифікації, 2) каталогізації, 3) анотації, 4) бібліотечній техніці, 5) чужим мовам а на другім році навчання: 1) бібліографії, 2) комплектуванню, 3) праці з дітьми, 4) історії бібліотек, 5) організації бібліотечної праці.

Для курсу високих бібліотечних шкіл: - організації бібліотек різних типів (великих громадських, наукових, при установах, масових, спеціальних), загальної та спеціальної бібліографії, бібліології, праці з манускриптами, каталогізації бібліотечної й музейної, підготовці до педагогічної чинності в бібліотекознавчій галузі. Дипломною справою має бути праця з бібліографії.

Наведеними прикладами не вичерпуються ще всі існуючі бібліотечні школи. Існують або існували вони ще в Японії, Китаю, Мексиці, Чехії, Польщі, а курсове навчання поширене в Голандії, Індії, Еспанії, Португалії, Норвегії.

Резюмуючи коротко про форми бібліотечного шкільництва в Західній Європі та Америці, мусимо зазначити такі його досягнення: 1) навчання бібліотечного фаху безпосередньою працею в бібліотеці, починаючи з нижчих функцій; 2) спеціальні іспитові комісії, що уділяють відповідну кваліфікацію; 3) бібліотечні школи або курси сталого типу; 4) катедри бібліотекознавства, або бібліологічні факультети при університетах; 5) спеціальні фахові бібліотечні школи.

2. В той час, коли в цілій Європі книгознавство прибирало все більших організованих форм і виробило, як наукова дисципліна, свої методи дослідження, в Росії та Україні ані книгознавство, ані тим більше бібліотекознавство ще не мало жадних досягнень. Підготовчу стадію творили різні з'їзди, з виголошеннями на них час від часу викладами на книгознавчі теми (1904, 1911), в яких підносили голос і за організацію бібліотечних курсів. У деяких учбових закладах почали пізніше закладати книгознавство, як окремий предмет, як то в Московському Археологічному Інституті (1907.-С.К.Кузнецов), в Харківському університеті (1910.-К.Г.Рубянский), у Педагогічній Академії в Петербурзі (А.М.Белов); з 1913.р. в Петербурзькому університеті, нарешті утворили катедру книгознавства, яку доручили прив.доц. Н.М.Лісовському, а з 1916.р. пішов за цим прикладом і Московський університет. На ширшу дорогу повів спеціальне бібліотечне шкільництво Московський народний університет ім.Шанявського, що р.1913. заклав окремі бібліотечні короткостермінові курси, які пізніше звів наставо у свій шкільний план. В час революції курси університету ім.Шанявського поширилися, були засновані поруч короткостермінових бібліотечних курсів ще й однорічні курси для бібліотекарів громадських бібліотек і такі самі курси для бібліотекарів наукових бібліотек. У програмі було заступлене дисципліни книгознавчі, бібліографічні й історію книги. Року 1920.університет ім.Шанявського большевики звиклидували, а його бібліотечні курси втілили в кабінет бібліотекознавства при Румянцевської бібліотеці, яку пізніше назвали Ленінською; з р.1924.цей кабінет реорганізовано в інститут бібліотекознавства. Завданням цього інституту було виховання бібліотекарів наукових бібліотек. Нової форми надали інституту в 1931.р. перетворенням в перший бібліотечний ВУЗ. Другий такий ВУЗ був у Ленінграді, якому попередником були курси при Публичній бібліотеці, засновані там 1920.р. для наукових бібліотекарів.

Інша форма бібліотечного радянського шкільництва це бібліотечні технікуми, літні короткостермінові курси, кореспонденційні курси.

Шляхом курсового короткостермінового навчання йшли, ще до захоплення влади большевиками, так звані земства - краєві самоуправні організації, які в своїх позашкільно-освітніх курсах мали місце і бібліотекознавству, тим більш потрібне для слухачів цих курсів, часто-густо народніх учителів які ex officio бували і бібліотекарями сільських земських бібліотек.

У большевиків справа організації бібліотечного шкільництва довго не наладжувалася. Так Конференція ІІ бібліографічного зїзду в Москві 1926.р. констатує дуже незадовільне становище, щодо „бібліографічної просвіти широких мас населення". Вже й попередня конференція 1924.р. жадала введення у висших школах позафакультетських курсів „використовування книжки" й користування бібліотекою. Голос у справах бібліотечного шкільництва підносив А.Покровський^{х)} на сторінках центрального бібліотекознавчого органу „Красний библиотечарь". Він трактував бібліотекознавство, як галузь книгознавства, що уявляє з себе „частину конкретної соціології або прикладної соціопсихології". Подав плян 3 річної бібліотечної школи з циклами а) загальновиховних і б) загальнобібліотечних дисциплін. До першого циклу мали входити предмети з 1) громадознавства (1500 годин), змішані до купи з „матеріалізмом", політ.економією, „ленінізмом"; 2) природознавства (400 годин), 3) психології та педагогіки (300 годин); 4) основ технічної реконструкції нар.господарства СССР (400 годин); 5) літературознавства; 6) фізкультури і військового знання (300 годин); 7) чужих мов (200 годин).

Другий цикл бібліотекознавчий - (800 годин) обіймає такі предмети: 1а) вступ до бібліотекознавства та соціології книги, б) книга, бібліотека, бібліографія на Заході в минулім і сучаснім; в) книга бібліотека, бібліографія в Росії до 1917.р.; 2. совітські органи книжної справи (видавництва, книжна торгівля, бібліотеки, бібліографія); 3. вивчення книги, бібліографія, комплектування бібліотек; 4. методи поширення й поглиблення впливу книги; 5. загальні питання класифікації й каталогізації, річевий каталог; 6. бібліотечна статистика; 7. праця загальних сільських бібліотек (1200 годин) з практикою в них (360 годин).

Ця схема приблизно і стала за основну для большевицького бібліотечного шкільництва з певними варіаціями для різних шкіл та в різні часи большевицького „строїтельства".

Большевицький погляд на бібліотеку й її завдання зовсім не той, що вжитий у цілім світі. На большевицький погляд бібліотека є один з наймогутніших засобів „класового впливу". Разом із читальнею (як її „агітаційним відділом") масова бібліотека являє, мовляв, „гнучкий", надзвичайно чутливий й сильний пункт „агітаційно-прспагандивної праці". Книга, брошура, газета, плякат, ілюстрація, мапа - все це засоби бібліотечної праці, що провадять „класові впливи", а тому - твердять большевики - бібліотека має ширити лозунги партії в широких колах, популяризувати їх виконання, систематично освітлювати призначення комуністичної партії... Після большевиків бібліотека не сміє бути аполітичною та робити ухили в бік „культурництва" хх)

В завдання бібліотек большевики вводять антирелігійну пропаганду, як і прспаганду військову, певних різних „кампаній" та всіх

х) А.Покровский. О зисшем образовании библиотечны работников „красен" Библиотечарь" 1930. Кн. 11, сс. 24-31.

хх) П.Гуров - С'езд ВКП(б) и задачи библиотечной работы „Красный библиотечарь" 1930. Кн. 9 сс. 2-5.

різних видів т.зв. „строїтельства“.

Отже і кадри бібліотекарів для різних типів совітських бібліотек мають дати насамперед політичних пропагаторів, що тільки користаються книгою, як засобом для впливу на читачів. Томуто й розбудова бібліотечного шкільництва доручена була політосвітнім органам. Томуто й склад слухачів бібліотечних шкіл був переважно партійний: або комсомольці, або кандидати в партію. Томуто і до назначання відведено так багато місця т.зв. „соціально-економічним“ дисциплінам з „ленінізмом“ й „марксизмом“ на чолі.

В цьому неприродному сполученню бібліотекознавства з „марксо-ленінським матеріалізмом“ і криється причина непоборних труднощів шкільної організації совітських бібліотечних шкіл. Із сторінок часопису „Красний бібліотекар“— ще і в 1938 р. не сходила критика програмів окремих предметів, як: „Організація бібліотечної справи“, „Організація книжкових фондів і каталогів“ тощо. Автори критики (А.Варнеке, И.Фрумин) вказували на паралелізм у викладанню тих самих питань з курсу бібліотекознавчих предметів, як і загальноосвітніх та на недобру систему учбових плянів і програмів. Із слів цих критиків слідує, що в совітських бібліотечних школах не було ще й у 1938.р. затверджених учбових плянів та бракувало пестібних для навчання підручників.

3. Всі недостаті російського бібліотечного шкільництва, очевидно, характеризують й українське бібліотечне шкільництво, побудоване на тих самих взірцях.

Найновіші його форми знають високу та середню бібліотечну школу.

Висока школа існувала у Харкові. Є то У к р а ї н с ь к и й Б і б л і о т е ч н и й І н с т и т у т заснований у р.1935. Мав три факультети: 1)підготовки бібліотекарів для масових бібліотек; 2)підготовки бібліотекарів для дитячих бібліотек і 3)перепідготовки без одірвання від праці. Цей останній факультет мав філіали в Одесі й Києві.

Курс на основних двох перших факультетах був чотирьохрічний, а на факультеті перепідготовки трьохрічний.

Учбовий плян складався з загальних дисциплін (614 годин), соціально-економічних (1.266 годин) та спеціальних (1.572 год.).

На загально-освітні припадали обов'язкові для всіх курсів різні чисто політичні й комуністично-партійні, про які вже була мова вище.

До спеціальних предметів навчання входили: 1)література (світова, українська і народів ССРСР); 2)організація книжкових фондів і каталогів; 3)бібліографія й комплектування; 4)форми й методи праці з читачем; 5)організація й планування бібліотечної справи, 6)історія друкарства.

Практична праця (450 годин) провадилася в бібліотеках і в формі викладів у бібліотечних технікумах.

На факультетах перепідготовки практичних вправ не заводи́ли без одірвання від праці, бо ці факультети мали обслуговувати вже працюючих бібліотекарів, що тільки доповнювали би свою освіту. Але виявилось, що їх практичний досвід, зв'язаний чинністю в одній певній бібліотеці та ще, звичайно, на якимсь відллі бібліотечної праці, був незистарчальний, бо не обіймав усіх форм і метод бібліотечної праці. Отже проектувалося завести і для них доповнюючі практичні вправи.

Сталих програм інститут не мав.

Склад слухачів на 64% був партійний, 31% складали комсомольці. Всі студенти одержували стипендії, були забезпечені помешканням.

До заснування Українського Бібліотечного Інституту, високошкільне бібліотечне навчання провадили бібліотечні факультети при Харківському Інституті Політосвіти та Всеукраїнським Інституті Комуністичної Освіти (ВУІКО).

Середнє бібліотечне шкільництво репрезентували спочатку **Т е х н і к у м и К о м у н і с т и ч н о ї О с в і т и**, що мали бібліотечні факультети. За постановою ЦІК і Совнаркому УРСР, з 26/VII.1934 р. про працю масових бібліотек п'ять технікумів ком-освіти були реорганізовані з **б і б л і о т е ч н і т е х н і к у м и**. До того прилучилися ще три новоорганізовані технікуми. Знаходилися вони в: Києві, Ніжині, Тульчині, Артемівському, Кременчузі, Мелітополі, Полтаві та Одесі.

План навчання обіймав загальноосвітні дисципліни та спеціальні. До перших належали: 1) математика, 2) фізика, 3) географія, 4) література, 5) історія та в значнім числі годин "ленінізм" й подібні суто большевицькі "дисципліни". До спеціальних предметів навчання входили: 1) організація книжкових фондів і каталогів, 2) бібліографія й комплектування, 3) організація й планування бібліотечної праці, 4) праця з читачем, 5) праця з дітьми.

Програми було затверджено Бібліотечною управою Наркомпросвіти. Учительський персонал комплектував бібліотечний факультет ВУІКО. Організовані ці технікуми були зле, деякі з них не мали ані сталого приміщення, ані бурс для студентів. Бракувало підручників та шкільного приладдя. Число слухачів не було значне, в Кременчузі, наприклад, 150 слухачів, а в Одесі - 112.

Для навчання бібліотекарів служили ще **к у р с и**, звичайно короткотермінові (одно й двохмісячні). Спочатку вони були загального характеру та від 1936 р. їх переформовано у присвячені для окремих груп бібліотекарів. Так існували двохмісячні курси для завідувачих районними бібліотеками (розраховані на 200 осіб), для бібліотекарів дитячих бібліотек (на 120 осіб), для перенавчання бібліографів-консультантів. Подібні курси знаходилися в Харкові, Києві, Вінниці, Дніпропетровському та інде. Пізніше термін навчання цих курсів був поширений від трьох до шести місяців. X)

X) С. Комский - Подготовка и переподготовка библиотечных кадров на Украине. "Красный библиотекарь" 1936. Кн. 9, сс.: 15-19.

Нарешті ще одна форма українського бібліотечного шкільництва, це - позашкільна - шляхом с а м о с в і т и і п р а к т и к и в бібліотеках різних типів. Протягом 1936 р., наприклад, майже всі бібліотечні працівники у масових бібліотеках складали у відповідних кваліфікаційних комісіях іспити.

Уся мережа бібліотечних учбових закладів (стаціонарних і курсових) обслуговувала в році 1934 - 965 осіб, в 1935 - 1003, а 1936 - 1740 осіб. З останнього числа на стаціонарні школи припало 350 абсолювентів, а решту дали курси. х)

Для вишколення бібліотекарів найвищої кваліфікації, спочатку в Україні, а потім і в РСФСР були засновані ще так звані а с п і р а н т у р и при наукових бібліотеках. Ініціатива цього способу підготовки бібліотекарів належить першій конференції наукових бібліотек України 28-31.XI.1925р.у Києві, яка ухвалила відповідну резолюцію по обговоренню доповіді В.Іваницького: «Науково-дослідча праця в галузі книгознавства та бібліотекознавства в зв'язку з підготовкою бібліотекарів та зведенням аспірантури при наукових бібліотеках».

Автор проєкту аспірантури В.Іваницький визначав завдання підготовки бібліотекарів до наукових бібліотек з таких міркувань:

«Як лабораторія наукової творчости, наукова бібліотека може бути й необхідна буде вищою школою практичного бібліотекознавства, що самим процесом роботи дає найкращу технічну підготовку, найкращу тренівку свому персоналові. Але поруч із цим вона дасть де-що й важнішого, ніж готові шаблони та просту технічну тренівку: наукова бібліотека дасть тренівку методологічну, дасть ширшого кругозору для роботи за інших обставин». Автор проєкту добачав в аспірантурі перевагу над вжитими в інших країнах бібліотечним вишколенням на курсах або школах, який уважав за пасивний, тоді як аспірантура обіцяла бути методом активної практичної й наукової творчої підготовки кандидатів на бібліотекарів. хх)

Положення для аспірантів було затверджене Президією Укр.Науки 3/X.1927.р.

В аспіранти приймали осіб із закінченою високою освітою та з середньою тих, що вже виявили достатню теоретичну підготовку й бажання та уміння працювати науково.

Підготовка тривала три роки за індивідуальною програмою праці аспіранта, зложеною окремо на кожний рік. У програму входили а) загальний план праці для поповнення підготовки аспіранта в певній ділянці наук, б) список основної літератури, потрібної для цієї підготовки, в) список основної політичної літератури в справах совітської внутрішньої політики (т.зв. «строїтельства»), г) список спеціальних тем. Перший рік праці призначався на загальне студювання всіх зазначених у плані дисциплін, два останні - на поглиблення спеціаль-

х) «Бібліотека у соціалістичному будівництві», К. 1936, ч. 8-9.

«Українська Книга» 1937. ч. II, сс. 64-65.

хх) «Бібліотечний Збірник» Ч. 1. Київ 1926. с. 40.

зації в окремій науковій галузі згідно з індивідуальним планом. Основну увагу у підготовленню аспірантів звертали на бібліотекознавство, що акцентувалося й у програмі навчання докладнішим розробленням бібліотекознавчих дисциплін у порівнянні з дисциплінами книгознавчими та бібліографічними.

Студії аспірантів закінчувалися обороною їх праці відповідно до спеціальності; оборона ця відбувалася в прилюднім засіданні Ради Бібліотеки чи Наукової Ради УНУК-у за участі представників Укр. Науки, Профосу та представників установ і громадських організацій, зацікавлених науковою спеціальністю аспіранта. Аprobований аспірант ставав науковим співробітником бібліотеки чи УНУК-у. х)

Число аспірантів по різних українських бібліотеках не було значним (перший рік у Києві було прийнято лише чотири), але самий метод виявився успішним і затримався аж до останнього часу. За прикладом цих спроб в Україні пішов і Московський Бібліотечний Інститут.

Питання бібліотечної освіти в Україні зацікавило певні кола української еміграції. Так IV з'їзд представників українських студентських громад у Польщі, що відбувався у квітні 1922 р. в Варшаві, — цей з'їзд 24. делегатів від 396 студентів ухвалив тоді просити про відкриття катедри загальної бібліології, бібліотекознавства й бібліографії на Українському Університеті в Празі. хх) Це бажання пізніше підперла Перша конференція Союзу Відродження Українського студентства у серпні того ж року в Чехії. ххх) З того нічого не вийшло й на Українському Університеті катедра бібліотекознавства не була заснована. Щойно пізніше в р. 1925. на Українському Високім Педагогічному Інституті ім. М. Драгоманова було заведено курс бібліотекознавства обов'язковий для всіх відділів. Виклади відбувалися на III курсі Інституту раз на тиждень на 5. семестрі з 1. годиновими вправами на 6. семестрі. хххх) З кінцем 1933. р. Інститут підпав ліквідації, а з тим закінчилося й короткотривале існування викладів бібліотекознавства у згаданій українській високій школі.

Ч и с л о бібліотек в УССР після перепису з р. 1936. було 15.743, а число працівників у них 10.252, з яких 6.617 працювали у бібліотеках з числом книг більше ніж 1000. хххх) Інші джерела подають ці числа ще більшими то здається відповідно виправленими після урядових бажань.

Якби там не було, але, коли тепер залишилася тільки хоч половина цих бібліотек та їх бібліотечних працівників, то все ж є про що подбати при відбудові українського культурного життя.

х) Бібліотечні Вісті 1927. Част. 2, сс.: 104-105.

хх) Українське книгознавство 1922. 36. 2, сс.: 33-35;

ххх) ЗбЗ, с. 30. * Педагогічний Інститут. 1923-1933. Прага 1924.

хххх) Всесоюзная библиотечная перепись 1. октября 1934. Москва 1936, т. I., с. 100.

4. Перед українськими бібліотеками повстають зовсім нові завдання. Українські бібліотеки мають перестати служити за центри большевицької агітації, мусять читачеві вернути віру в книгу, повагу до правдивого нефальшованого знання. Бібліотека має полегчити українській молоді шлях шукання вічно живої правди.

Бібліотека має знову зайняти відповідне місце поруч із школою, стати середником для самоосвіти й позашкільної освіти. Бібліотека мусить допомогти читачеві пізнати йому належне місце в сучаснім житті, озброїти потрібним знанням самостійне думання, сприяти в стремлінню пізнавати не тільки форми явищ але ж і найглибшу сутність його.

Бібліотека мусить стати активним соціальним і національним чинником і внести організуючий фермент у біжучі явища життя.

Але для всього того насамперед будуть потрібні відповідні кадри бібліотекарів. Ті бібліотекарі, що працювали в УССР коли і залишаться далі в бібліотеках, мусять перейти через перевишкіл, щоб ознайомитися із напрямними нової доби та з методами праці, що є вже загально відомі в Західній Європі. Нове настановлення оздоровить їх від чужих агітаційних метод совітсько-московської дійсності, що вщеплювалися большевицьким режимом. Тим самим перед українським бібліотечним шкільництвом, коли воно буде зорганізоване, повстануть відповідні нові завдання для задоволення найпекучіших потреб вже тепер.

Захорання й високого й середнього бібліотечного шкільництва в Україні є необхідне. Позбавлене від шкідливих большевицьких тенденцій та поведене в рамках єдиної національної школи воно має торувати свій шлях перевіреною й методично звязаною програмою навчання. Тільки так українське бібліотечне шкільництво зможе дати потрібні кадри українських бібліотекарів, що дійсно прислужатся культурній чинній праці на рідній землі; вони допоможуть українському селянинові, робітникові, інтелігентові вернутись до рідної землі, до рідної культури, щоб там корисно працювати на добро українського народу. Тільки національний підхід до справи має висвітлити їхнє завдання, навчити, в чім є правдиве служення не тільки власному народові, але й Новій Європі.

Високе бібліотечне шкільництво мало би дати кадри для наукових бібліотек та організаторів цілого комплексу бібліотечного життя в Україні. Середня бібліотечна освіта мусить підготувати бібліотекарів до активної чинності в бібліотеках громадських, міських і сільських та дати нижчий й середній службовий персонал для наукових бібліотек.

Програма навчання у всіх цих школах не може обмежуватися тільки бібліотечною технікою, навпаки, її треба розбудувати з погляду на бібліотекознавство звязане в одну систему з книгознавством й бібліографією, як тісно полученими науковими методами досліджування книги та її чинності.

Збудована на міцних наукових підвалинах висока українська бібліотечна школа має до свого учбового пляну зтягнути загальне й українське мовознавство, літературознавство, історію освіти, істо-

рію наук, латинську і слов'янську палеографію, вивчення рукописів, історію книжкового мистецтва, як і техніку та історію книжкової ілюстрації, історію й техніку друку та книготорговлі, бібліотечне право, історію й теорію бібліографії, історію й техніку оправи книг, історію бібліотек, каталогізацію, книгокористування, бібліотечну адміністрацію та цілий шерек подібних й інших дисциплін, що дадуть теоретичну і практичну підготовку для бібліотечної чинності. Так само переглянений й програм середньої бібліотечної школи.

має бути

змінене

Повстає ще одне актуальне питання, з долею українського бібліотечного шкільництва - питання підручників. Нажаль в цій галузі зроблено ще мало. З числа книжок виданих за большевицького режиму тільки деякі з них можуть служити за підручники і то в новім їх опрацюванні. Тільки у новім виданні вони могли би служити як підручники. Такими книжками є: 1) Д. Балика "Бібліотеки в минулому" к. ДВУ. 1925. 8^о. 115-(3)с, 2) Арт. Козаченка, "Минуле книги на Україні" к. ДВУ 1930. 8^о. 98-(2)с. 3) Юр. Меженка (Іванова), "Бібліотечна техніка". К. ДВУ. 1922. 8^о. 52-(1)с. Курс початкового навчання бібліотечної техніки.

З видань львівських є такі: 1) Ст. Сірополко - "Короткий курс бібліотекознавства". Львів 1924. 8^о. 122 с., 2) найновіше видання - книга Др-а Віталія Левицького - "Порадник для бібліотекарів" Львів 1938. 8^о. 126(2)с.

За високошкільний помічний підручник для студії палеографії послужить книжка Дра Івана Огієнка - "Повстання азбуки й літературної мови в слов'ян". Жовква 1938. 8^о. 300 с. як і його же "Історія українського друкарства" т. І. Л. 1925. 8^о. 418 с.

Отже в ділянці української шкільної літератури по бібліотечному навчанні вже дещо зроблено. І цей доробок української книгознавчої й бібліотекознавчої літератури в наші дні дає досить матеріалу, що може з успіхом прислужитись для випрацювання потрібних підручників. Коли це буде виконано, то підвалини фахового бібліотечного шкільництва, як складової частини української єдиної національної школи, будуть закладені певні.

the 3222